

MIjn lieve dochteren, wisti hoe grooten ere dat es enen goeden naem te hebben ende wat grooter duecht, ghi soudt u hertte stellen om dyen te vercrighene, ghelijck als een ridder van eeren om duecht ende eere te verwervene groote pijn lidet met hitte ende vorst ende anderen, daer doer hi sijn lijf stelt inder avontueren te leven oft te stervene om goet, eere ende eenen goeden naem te verwervene. Wanneer hi dan also ghenoech heeft geleden in vechten, in striden ende in veel andren sorghen, so wort hi met veel costelijcke ghaven beghift. Desghelijcx eest oock met een goede vrouwe die haren lichaem reyne ende eerlijck hout, haerder jueghet valsche lusten ende dwase behaechlijcheyt weder staet. Die wort geheeten een eerlijcke vrouwe, gelijk ick geseyt hebbe vanden goeden ridder die groote armoede² lijt om geset te sine int getal der goeder riddren. Als oock alle goede vrouwen doen souden, overdinckende hoe si eere van God, van haren man, vander werelt ende oock de behoudenesse haerder sielen verwerven mochten.³ Een goede vrouwe of maecht es ooc also veel eren weert als een goet ridder of edel man. Maer ic laet mi duncken⁴ dat de ere niet aensien en wort in veel saken als si met rechs soude, bisonde de eere der goeder vrouwen. Waeromme [r2v] ick heb somtijts ghehoort van minen heer vadre hoemen de goede vrouwen in voirleden tiden grotelijck heeft gheeert, ende hoe de oneerlijcke vanden goeden veracht ende uut ghesceyden waren. Ende ten es gheen veertich jaer dat soedanighen ghewoente over alle dlant ghemeyn was. In dien tide en was geen oneerlijcke vrouwe so cloeck noch so stout datsi onder de goede, eerlijcke vrouwen comen oft verkeereren dorste, want si worde van hen veracht, ghelijck ick u dat bewijsen wille van twee ridders, daer af deen hiet heer Maab van Lugre⁵ ende dander hiet

1. [Eckrich] fol. 60b: .C.xij.

2. [Furter 1513] fol. K2r: wie der so grosse mu^e erlidt

3. [Furter 1513] fol. K2v: *Dann* der welt lob ist / wie ein edel wiß sinwels berly / on alle bemasung zû sehen / nach vß wisung des heiligen ewangely da gott die gûten frowen lobet der glich ouch alle menschen billich thûn so^ellen /

4. [Furter 1513] fol. K2v: Aber es hat sich yetz beduncket in *der* welt /

5. [Eckrich] fol. 60d: Misire Raoul de Lugre

heer Joffroy. Dese waren twe gebroeders ende seer vrome ridders, die in alle reysen, thornoyen ende in anderen der ghelijcke trocken waer si eenighe eere meynden te verwerven. Doer dwelck si oock seer hoochlijck geeert worden, meer dan eenighe andere.

Ick heb somtijts ghehoort van minen heer vadre
hoemen de goede vrouwen in vroeden tiden gro-
telijck heeft gheert Ende hoe de oneerlijcke van-
den goeden veracht ende wt ghesepden waren.
Ende ten es gheen veertich iaer dat soedanighen
ghewoente ouer alle dlant ghemeyn was. In die
tide en was geē oneerlijcke vrouwe so cloeck noch
so stout/dat si onder de goede eerlijcke vrouwen co-
men oft verkeeren dorste Want si worde van hen
veracht ghelijck ick v dat bewijfen wille vā twee
ridders Daer af deen hiet heer maab van lugre/
ende dander hiet heer ioffrop Dese waren twe ge-
broeders ende seer vrome ridders/die in alle reple
thornopen/ende in anderen der ghelijcke trocken/
waer si eenighe eere meynden te verweruē Doer
dwelck si oock seer hoochlijck geeert worden meer
dan eenighe andere

DEt ghebuerde op een tijt dat si eenen iongē
man een sake saghen doen/die niet tamelic
noch eerlijck en was. Dat verweten si hem voer
ieghelijcken int openbare mits den welcken si vā
alle den ionghen lieden ontsien worden. Daer na
quamen si in een groote beuplocht/also ic ghehoort
hebbe van minē heer vadre/daer veel heere/vrou-
wen/ende ander lieden waren. Ende dese heeren
also men ter tafelen soude sitten/vonden si den sel-
uen ionghen man met wat onghewoenlijckē de-
deren bedeeet Tot den welcken heer ioffrop sprach
dat een ieghelijck hoorde vraghende Wair sijn lie-
re ende sijn ander spel ware/dat hy hen doch sijn

H Et ghebuerde op een tijt datsi eenen jongen man ² een sake saghen doen die niet tamelic noch eerlijck en was. Dat verweten si hem voer ieghelijcken int openbare, mits den welcken si van alle den jonghen lieden ontsien worden.

Daer na quamen si in een groote bruylocht, also ic gehoort hebbe van minen heer vadre, daer veel heeren, vrouwen ende ander lieden waren. Ende dese heeren, also men ter tafelen soude sitten, vonden si den selven jonghen man met wat onghewoenlijcken cleederen becleet, tot den welcken heer Joffroy sprack, dat een ieghelijck hoorde, vraghende wair sijn liere ende sijn ander spel ware, dat hy hen doch sijn [r3r] conste liet hooren. “Heere,” seyde die jonghelinck, “ick en heb mi dier dinghen noyt bestaen noch ick en ben van dien lieden niet.”

“Dat en can ick niet gelooven,” seyde de riddere, “want ghi sijt seer vremdelijc ghecleet als een speelman. Ick kenne oock den meesten deel uus gheslechs, maer noyt en saghick gheen van dien also wonderlijck gecleet als ghi sijt!”

“Heere,” antwoerde die jonghe, “na dien dat ick u also niet en behaghe, so wildick tuwer boeten stain.” Ende riep eenen speelman, dien hi sinen rock ghaf. Daerna cleede hi hem met anderen cleederen ende quam wederom inden gheselschape. Doen seyde de ridder: “Dese jonghe sal tot grooter eeren comen als hi degene volcht die sijn ouders ³ sijn!”

Daerom een iegelijck jonck mensche de woerden ende die onderwijsinghe der wijser ende der ouders gherne hooren ende gelooven sal. ⁴ Maer de jonghe lieden, tsi vrouwen oft mans, en aensien sodanighen saken niet, maer hebben des groote onweerde als men hen hare dwaesheyte te kennen gheeft, ende meynen si sijn veel wijser dan de ouders, die nochtans meer ghesien hebben dan si. Dwelck scadelijck es dat si also onwijs sijn. Want een ieghelijck edel herte van

1. [Eckrich] fol. 61a: .C.xij.

2. [Furter 1513] fol. K2v: ein iungen man von gûten geschlecht

3. ouders: senioren

4. [Furter 1513] fol. K2v: dann syn so^elliche vnderrichtung nit dann jn gûtem thu^en /

goeder natueren soude hem met rechs verbliden als men hem tgene te kinnen gave dat hem mesteet¹ ende nemen dat seer danckelijck. Inden selven men oock de duecht der goeder jongers² wel mach bescriuen, want een snoode herte gheen onderwijsinge en behaecht noch danckelijck en es. Daer met wil ic van deser materien swighen ende segghen hoe de [r3v] jouffrouwen ende maechden goet exempel nemen soudent.

IN voerleden tiden alst peis ende vrede inden lande was, so hielt men groote feesten ende hoven, daer veel heeren ende vrouwen versaimden. Ende alle de goede vrouwen quamen daersi sodanighen hof wisten met grooter eeren. Alst dan eenichsins ghebuerde dat een vrouwe die een luttel oneerlijck was onder hemlien quam ende onder de eerbare vrouwen sitten wilde, al was si edelre ende rijcker dan de selve goede vrouwen, so quamen terstont de goede ridders onbeschaemt ende namen de goede vrouwen voer eenen iegelijcken ende setten die voer de oneerlijcke, segghende: “Dese soude oock onder den getale der goeder ende reynder vrouwen geset worden.” Ende also eerde men de goede vrouwen voer de ander, des si dan God den heere dancten dat Hi haer in haerder eeren behuedt hadde. Dan worden de andere beschaemt ende sloeghen haer ooghen ter eerden ende en dorsten niet meer vrolijck om hen sien. Dwelck alle edele vrouwen een goet exempel was, want doer die schande die si vanden dwasen hoorden, worden si ghewairscuwet hen van arge te hueden. Maer God si gheclacht, het es nu daer toe comen dat men die oneerbare niet min eeren en biedet dan den goed[e]n³ vrouwen. Daer bi menighe vrouwe selcken exempel neemt datsi des te eer tot quaden wercken wort beweget, segghende: “Ic sie wel dat de oneerbare so hoochlijck gheeert worden als de goede, eerbare vrouwen.” Ende stercken hen selven daer met inder quaetheit, hoewel dat hen grote scande [r4r] es. Want al eertmense die wijle si teghewoerdich sijn, men bespotse als si van voer ooghen sijn.⁴ Ende die ghesellen ende de scimpers segghen: “Dat is die en[de] die! Die en[de] die hebben mit

1. mesteet: misstaat

2. [Vander Noot 1515] der goeder jongers men wel mach bescriuen (dittografie)

3. [Vander Noot 1515]: goedan

4. [Furter 1513] fol. K2v: Dann wann man sy eret die wil sy gegenwürtig ist / verspottet man sy doch wann sy hyn weg kompt

haer te doen ghehat!” Ende so wordt si gherekent inden ghetale der oneerlijcker vrouwen. Dit en willen de dwase dan nyet mercken noch verstaen,¹ maer verherden in haerder dwaesheyt, dinckende dat niemant dat en weet. Daerom den tijt verandert es, anders sijnde dan hi sijn soude. Ende ick laet mi duncken dat beter ware datmen den selven hen mesdaet openbaerlijck voer ooghen leyde dan datmense also eert.

Ick heb oock van veel ridders gehoort die heer Joffroy ghesien hebben, dat hi voer de huysen der oneerlijcker vrouwen een teken stelde, daerbi datmen bekinde dat inden selven huysen een oneerlijcke vrouwe woende.² Ende als hi quam voer een huys daer goede vrouwen of maechden in waren, so ghinck hi terstont in huys de selve besoecken, tot hen segghende: “Mijn lieve vrouwen oft joffrouwen ofte maechden, ick bidde God den heere dat Hi u in uwer eeren houde ende in dat ghetal der goeder vrouwen, want ghi sijt wel eerens weert.” Och, ofte dien tijt noch ware! Mij dunct datmen so veel oneerlijcke vrouwen niet vinden en soude alst nu doet, want doer dat selve worden si dinckende hoemen in ouden tiden, wel vijf duysent jaer voer de gheboorte ons Heeren, de oneerlijcke vrouwen ende bisondere die met twee ghetuyghen overtuyght worden [r4v] dat si hen houwelijcken gebroken hadden, gesteent oft ghebrant worden, ende men de selve met gout oft met silvere lossen en mochte na de wet Gods ende Moyses. Ende noch heden sdaechs houtmen sodanighen recht³ ende werden gedoot de overspeelders in Romenien, in Spaengnien, in Aragon ende in veel anderen landen, dwelck alle vrouwen een goit exempelen te hooren is, al eest datmen dat in desen landen niet en doet. Soe verliesen si des te min hen eere ende liefde haers mans ende hueden hen voer der werelt spot als de heylige vrouwen ende maechden dicwijls ghedain hebben, dat te lanck ware te vertellen.

1. [Vander Noot 1515]: Dit en willen de dwase dan nyet mercken noch verstaen en willen (dittografie)

2. [Furter 1513] fol. K3r: Das er jm land vmb reit vnd fragt welcher ein belümdete frowen hette / so reit er für syn huß vnd henckt ein lumpen an das thor / Und schreib dar zû mit kriden / die er darumb all zit mit jm für / Da jnnen ist ein hudel / vnd verzeichnet so^ellich geschriff vnd reit da hyn weg /

3. [Furter 1513] fol. K3v: Unnd ich weiß noch hüt by tag wenig künigrich dann allein franckrich / Engelland vnd Tütsch land man halte gericht vnd werden zum tod verurteilt / da man so^ellich in warheit wissen mag /

Dairaf ick u een seer schoon exempel segghen wille¹ na inhoud der *Heyligher Schrift*, hoe ons lieve Heere in Sijnder predicacien de goede vrouwen prijst.

1. [Furter 1513] fol. K3v: Das da über alle ander exempel ist /

conste liet hooren Heere sepe die ionghelinc/ich
en heb mi dier dinghen noyt bestaen/ noch ich en
ben van dien lieden niet Dat en can ich niet geloo
uen sepe de riddere/ want ghi sijt seer vrendelijc
ghecleet als een speelman Ich kenne oock de mees
ten deel ws gheslechts/maer noyt en saghich ghee
van dien also wonderlijck gecleet als ghi sijt Hee
re antwoerde die ionghe/ na die dat ich v also niet
en behaghe/so wildich tuwer boeten stain/en vesp
eenen speelman dien hi sinen roch ghaf. Daerna
cleede hi hem met anderen cleederen/ende quant
wederom inden gheselschape Doen sepe de ridd
Dese ionghe sal tot grooter eeren comen/ als hi de
gene volcht die sijn ouders sijn Daerom een iegel
lijck ionck mensche de woerden ende die onderwij
singhe der wijser ende der ouders gherne hooren
ende geloouen sal Maer de ionghe lieden/ en vrou
wen oft mans en aensien sodanighen sahen niet.
Maer hebben des groote onweerde/ als men hem
hare dwaeshept te kennen gheeft/ende meppen si
sijn veel wijser dan de ouders/ die nochtans meer
ghesien hebben dan si Dwelck scadelijck es dat si
also onwijs sijn Want een ieghelijck edel herte/ vā
goeder natueren/ soude hem niet rechts verbliden
als men hem tegene te kunnen gaue dat hē misseet
en nemē dat seer dāckelijck In den seluē men oock
de duecht der goeder iongers mē wel mach bescri
uen Want een snoode herte gheen onderwijsinge
en behaecht noch dāckelijck en es Daer niet wil ic
van deser materien swighen/ende segghen hoe de
c ij

ionfrouwen en maechde goet exempel nemē soude
In voerledē tiden alst peis ende vrede inden
lande was. So hieltmen groote feesten ende
honen/daer veel heeren ende vrouwe verlainde.
Ende alle de goede vrouwen quamen daer si soday
nighen hof wisten/met grooter eeren. Alst dan ee
nichsins ghebuerde dat een vrouwe die een luttel
oneerlich was onder hemlien quam/en onder de
eerbare vrouwen sitten wilde/ al was si edelre en
rijcker dā de selue goede vrouwen. So quamē ter
sont de goede ridders onbeschaemt/ ende namen
de goede vrouwen voer eenen iegelijcken/ende set
ten die voer de oneerliche/segghende. Dese soude
oock onder den getale der goeder ende repnd vrou
wen geset wordē. En also eerde mē de goede vrou
we voerde and des si dā god den heere dācten/d; hi
haer in haerder eeren behuedt hadde. Dan wordē
de andere beschaemt ende sloeghen haer ooghen
ter eerden/ende en dorsten n; meer vrolijck om hē
sien. Dwelck alle edele vrouwen een goet exempel
was/want doer die schande die si vanden dwalen
hoorden/worden si ghewairscuwet/hen van arge
te hueden. Naer god si gheclaecht het es nu daer
toe comen/datmen die oneerbare niet min eeren
en biedet dan den goedā vrouwen. Daer bi meni
ghe vrouwe selckē exempel neemt/dat si des te eer
tot quaden wercken wort beweget/segghende. Ic
sie wel dat de oneerbare so hoochlijck gheert wor
de als de goede eerbare vrouwe/en lterckē hen sel
uē daer n; ind quaecheit/hoewel d; hē grote scāde

ve Want al dert mensche die wijle si teghewoerdich
sijn/men bespocke als si van voer ooghen sijn En
die ghesellen ende de scimpers segghen Dat is die
en die Die en die hebben mit haer te doen ghehat
En so wordt si gherkent inden ghetale der oneer
lijcker vrouwen Diten willen de dwale dan niet
mercken noch verstaen willen. Maer verherde
in haerder dwaech; dinckende d; niemant dat en
weet Daerom den tijt verandert es/ anders sijn
de dan hi sijn soude Ende ick laet mi duncken/ dat
beter ware/ datmen den seluen hen mesdaet opeit
baerlijck voer ooghen leyde/ dan datmese also eere
Ick heb oock van veel ridders gehoor die heer iof
frop ghesien hebben Dat hi voer de hupsen der a
eerlijcker vrouwen een teken stelde daerbi datmē
behinde dat inden selue hupsle ee oneerlijcke vrou
we woede Ende als hi quam voer een hups daer
goede vrouwen of maechden in waren/ so ghinck
hi terfont in hups/ de selue besoecken/ tot hen seg
ghende **M**ijn lieue vrouwen oft iofvrouwen ofte
maechden Ick bidde god den heere dat hi v i uwer
eere houde ende in dat ghetal der goeder vrouwe/
want ghi sijt wel erens weert. **E**ch ofte dien tijt
noch ware. **M**ij dunct datmen so veel oneerlijcke
vrouwen niet vinden en soude als nu doet Want
doer dat selue worden si dinckende **H**oemen in ou
den tiden wel vijf dupsent iacr voer de gheboorte
ons heeren/ de oneerlijcke vrouwen/en bisondere
die met twee ghetupghen ouertuyght worden.

dat si hen houwelijcken gebroken hadden/ gesteeft
oft ghebrant worden Ende men de selue met gout
oft met siluere loften en mochte made wet gods en
moyles Ende noch heden sdaechs houtmen sda
nighen recht ende werden gedoot de ouerspeelds/
in romenien/ in spaengnien/ in aragon en in veel
anderen landen Swelck alle vrouwen een goit ex
empel te hoozen is/ al eest datmen dat in desen lan
den niet en doet Soe verliessen si des te min hen ee
re ende liefde haers mans/ ende hueden hen voer
der werelt spot/ als de heplige vrouwen en maech
den dicwijls ghedain hebben dat te lanch ware te
vertellen Dairat ich v een seer schoon exempel seg
ghen wille/ na inhoud der hepligher scrift/ hoe ons
lieue heere in sijnder predicacien de goede vrouwe
prijs

Od de heere loeft die goede vrouwe en geeft
te verstante hoe goeden heplighen dinck dat
een goede vrouwe es Daerom hen de werelt met
rechts oech louen ende lief hebben soude Dat euan
gelium vanden vrouwen ende vanden maechde
es inhoudende/ hoe god de heere in sijndere onder
wijsinghen ende in sijnder predicacien den volcke
op dese materie geseyt heeft/ Vandē goedē en rep
nen vrouwe/ d; si eend edelder peerle sijn te ghelijc
ken Ende ich segghe dat een goede repne vrouwe
met rechts eender peerlen ghelijct soude worden.
Want ghelijck de peerle ront/ wit/ ende sonder eni
ge vlecte es/ also es ooc de goeth; d; vrouwe. Dats
also te verstante/ d; een vrouwe die gehouwelijct is